

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Декан агробіологічного факультету

_____ Тонха О.Л.

" ____ " _____ 2023 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри ентомології

інтегрованого захисту та карантину

рослин

протокол № 14 від 19.04 2023 р.

_____ Доля М.М.

" ____ " _____ 2023 р.

Сільськогосподарська ентомологія

Програма для проведення навчальної практики

студентами II курсу агробіологічного факультету

спеціальність 201 "Агрономія"

Робоча програма для польової навчальної практики із дисципліни «Сільськогосподарська ентомологія» призначена для бакалаврів спеціальності 201 «Агрономія», які освоюють цю дисципліну на 2 курсі.

Тривалість практики – 18 годин польових та аудиторних занять (або три дні).

Базами практики є агроценози ВП НУБіП «Агрономічна дослідна станція», «Великоснітинське навчально-дослідне господарство ім. О.В. Музиченка», «НДГ Ворзель», «Плодоовочевий сад».

Вибір шкідників, по яких проводиться облік чисельності, регламентується строками проведення навчальної практики (травень-червень).

Основною метою практики є закріплення знань, набутих студентами під час вивчення теоретичного курсу сільськогосподарської ентомології.

Студенти ознайомлюються з ентомофауною різних геобіоценозів, набувають навичок щодо збирання та обліку комах, виготовлення ентомологічних колекцій та гербаріїв пошкоджених рослин, а також користування навичками та засобами оптики.

НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА

Навчальна практика проводиться на сільськогосподарських підприємствах з метою закріплення знань та умінь студентів, набутих під час вивчення навчальної дисципліни, а також формування умінь самостійно приймати науково обґрунтовані рішення та робити висновки.

Навчальна практика є продовженням навчального процесу. Вона опирається на знання навчальних дисциплін, що формують фахівця для агропромислового виробництва, поглиблює і закріплює знання та уміння студентів, отримані на лекціях і лабораторно-практичних заняттях.

Результатами проходження навчальної практики мають бути сформовані у студентів уміння проводити обстеження сільськогосподарських культур для виявлення шкідливих і корисних комах, обґрунтовувати рекомендації щодо проведення заходів захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів, визначити доцільність проведення хімічного захисту від санітарного стану посівів на обстеженому полі.

Метою навчальної практики є оволодіння студентами методикою підрахунку щільності видів комах і на основі знання економічних порогів шкідливості та рівнів ефективності ентомофагів приймати самостійні рішення про необхідність, час і спосіб регулювання чисельності шкідників.

У зміст навчальної практики входять такі завдання:

- виявлення шкідливих і корисних комах на конкретних сільськогосподарських культурах;
- ознайомлення з видовим складом шкідників зернових злакових, бобових, технічних, овочевих та плодових культур шляхом обліку їх різними методами (грунтові розкопки, „косіння” ентомологічним сачком, облік на рослинах тощо);
- ознайомлення та оформлення відповідних первинних документів, які засвідчують стан посівів конкретної сільськогосподарської культури на даному полі господарства;
- збір шкідників сільськогосподарських культур і пошкоджених ними рослин із наступним визначенням;
- рекомендації з проведення захисних заходів на обстеженому полі проти шкідників на конкретній культурі, з обґрунтуванням доцільності виконання того чи іншого заходу, в тому числі й хімічного.

Тема 1. Шкідники злакових культур
Робота 1. Облік чисельності шкідників злакових культур

Завдання 1. Описати методику обліку чисельності хлібних жуків на озимій пшениці за допомогою різних методів:

а) облік чисельності імаго хлібних жуків на рослинах

б) облік чисельності личинок хлібних жуків в ґрунті

Завдання 2. Провести обліки чисельності імаго хлібних жуків.

Отримані результати обліків занести до таблиці 1. Визначити коефіцієнт заселеності посівів озимої пшениці хлібними жуками

Таблиця 1.

№ проби	Край поля (до 50 м), чисельність екз./м ²	№ проби	Основна частина поля, чисельність екз./м ²
1		21	
2		22	
3		23	
і т.д.		і т.д.	

Для отримання середньої кількості хлібних жуків на 1 м², отримані дані по окремих пробах підраховують і ділять на кількість проб.

Економічний поріг шкідливості хлібних жуків у фазу цвітіння - наливу зерна 3-5 жуків на 1 м².

Завдання 3. За перевищення ЕПШ хлібних жуків розробити систему заходів захисту озимої пшениці

Таблиця 2.

№ п/п	Назва заходу	Строки проведення

Завдання 4. Описати методику обліку чисельності злакових попелиць на зернових культурах

Завдання 5. Провести обліки чисельності основних видів злакових попелиць. Отримані результати обліків занести до таблиці 2. Визначити коефіцієнт заселеності посівів зернових культур злаковими попелицями

Таблиця 3.

№ п/п	Заселеність колосів попелицями, в балах					Кількість ентомофагів		
	1	2	3	4	5	Сонечок	Золотоочок	інші
1								
2								
3								
4								
5								
і т.п.								

Ступінь заселеності рослин попелицями визначають за наступною шкалою:

- 1 бал – 3-10 попелиць на колос;
- 2 бали – 10-11 попелиць на колос;
- 3 бали – 21-30 попелиць на колос;
- 4 бали – 31-50 попелиць на колос;
- 5 балів – більше 50 попелиць на колос.

Середню заселеність ентомофагами проводять окремо, оскільки рівень ефективності різних ентомофагів неоднаковий.

Економічний поріг шкідливості у фазу колосіння 5-6 особин попелиць на колос або 500 попелиць на 100 помахів сачком. Рівень ефективності ентомофагів в залежності від погодних умов 1 : 20 або 1 : 40.

Завдання 6. Описати методику обліку чисельності личинок пшеничного трипса

Завдання 9. Провести облік пошкодженості зерен у колосках і колосах ячменю і вівса личинками шведських мух. Отримані результати обліків занести до таблиці 6.

Таблиця 6.

№ проби	Кількість зерен у 25 колосках, штук			Відсоток пошкодження
	всього	здорових	пошкоджених	
1				
2				
3				
і т.д.				
Всього				

Завдання 9. Провести облік пошкодженості зерен у колосках і колосах ячменю і вівса личинками шведських мух. Отримані результати обліків занести до таблиці 7.

Таблиця 7.

№ проби	Кількість зерен у 25 колосках, штук			Відсоток пошкодження
	всього	здорових	пошкоджених	
1				
2				
3				
і т.д.				
Всього				

Завдання 10. Визначити пошкодженість стебел личинками хлібних пильщиків у фази молочної або молочно-воскової стиглості озимої пшениці. Отримані результати занести до таблиці 8.

Таблиця 8.

№ проби	Кількість рослин у пробі, штук			Відсоток пошкодження
	всього	здорових	пошкоджених	
1				
2				
3				
і т.д.				
Всього				

Після визначають середню чисельність пошкоджених стебел на 1 м²

Тема 2. Шкідники зернобобових культур
Робота 1. Облік чисельності і шкідливості шкідників
зернобобових культур

- Завдання 1.** Описати методику обліку чисельності бульбочкових довгоносиків на посівах багаторічних і однорічних зернобобових культур за допомогою різних методів:
- а) облік чисельності імаго бульбочкових довгоносиків на облікових ділянках:

- б) облік чисельності личинок бульбочкових довгоносиків в ґрунті

- Завдання 2.** Провести обліки чисельності імаго бульбочкових довгоносиків на багаторічних та однорічних бобових травах. Отримані результати обліків занести до таблиці 10.

Таблиця 10.

№ проби	Кількість жуків на обліковій ділянці, екземплярів
1	
2	
3	
і т.д	

Після визначають середню чисельність жуків на 1 м². Для цього підраховують усіх виявлених жуків і отриману цифру ділять на 2.

Завдання 3. Провести обліки чисельності личинок бульбочкових довгоносиків на багаторічних та однорічних бобових травах. Отримані результати обліків занести до таблиці 11.

Таблиця 11.

№ проби	Кількість бульбочок, шт.			Бал пошкодженості коренів
	всього	непошкоджених	пошкоджених	
1				
2				
3				
і т.д.				
в середньому на 1 рослину				

Після обліку визначають відсоток пошкоджених бульбочок, а також ступінь пошкодженості коренів личинками бульбочкових довгоносиків.

Ступінь пошкодженості коренів визначають за трьохбальною шкалою:

0 – корені не пошкоджені;

1 – на стрижневому і бокових коренях виїдені невеликі ямки;

2 – на центральному і бокових коренях крім ямок є поздовжні і спіралеподібні

смуги;

З – крім ямок, поздовжніх смуг, проточені ходи всередині стрижневого кореня.

Економічний поріг шкідливості жуків на сходах гороху складає 10-15 екз. на 1 м².

Завдання 4. Описати методику обліку чисельності горохової зернівки на горосі.

Завдання 5. Провести обліки шкідливості горохової зернівки перед збиранням врожаю. Отримані результати занести до таблиці 12.

Таблиця 12.

№ проби	Кількість грошин у бобі, шт.			% пошкодження
	всього	здорових	пошкоджених	
1				
2				
3				
і т.д.				
в середньому на 1 біб				

Економічний поріг шкідливості у фазу бутонізації складає 150-200 жуків на 100 помахів сачком.